

DĚSTYTOJO INOVACINĖS VEIKLOS BRUOŽAI TOBULINANT STUDIJŲ PROGRAMAS: BESIKEIČIANČIOS EDUKACINĖS PARADIGMOS KONTEKSTAS

Edita Jezerskytė, Brigita Janiūnaitė

Kauno technologijos universitetas, Ugdymo sistemų katedra

Įvadas

Postmodernios visuomenės pokyčiai suponuoja jų projekciją švietimo sistemose, taip pat ir aukštajame moksle. Siekiant užtikrinti platų prieinamumą, universitetai atlieka strateginio planavimo, studijų planų ir programų pokyčius, nes vis didėjantis netradicinio amžiaus studentų skaičius universitetuose rodo, kad universitetų studijų programos turi tenkinti „naujos besimokančiųjų kartos, kuriai būdingas neprognozuojamas ir nenuoseklus mokymasis, poreikius (Knapper, Cropley, 2000) ir šiuolaikinio darbavimo poreikius: suteikti ne tik žinių, bet ir įgūdžių – bendravimo, komandinio darbo, problemų sprendimo, informacinių technologijų, kūrybinio mąstymo ir pan. Tokiu būdu, universitetai privalo sukurti tokius reikalavimus atitinkančias studijų programas, įvesti inovacines dėstytojų technikas (Cowan, 1998, cit. Davis, 2003). Studijų programos tobulinimas tampa vis svarbesnis siekiant profesinio atsinaujinimo ir kompetencijų gerinimo. Mokslinės literatūros analizė rodo (Knapper, Cropley, 2000; Davis, 2003; Burkštaitienė, 2004), kad inovacinė veikla, inovacinis mokymas, tapęs studijų programų dalimi, atliepia besimokančiųjų diversifikacijai sąlygotiems mokymosi ypatumams, yra orientuotas į mokymąsi ir žinių kūrimą, bet ne į mokymą ir žinių perteikimą; į besimokantįjį, bet ne į dėstytoją, kaip centrinį asmenį mokymo ir mokymosi procese.

Mokslinės literatūros analizė (Mioduser, Nachmias, Tubin, Forkosh-Baruch, 2003; Šidlauskienė, 2006; Cumming, Owen, 2006; Likar, Macur, Trunk-Širca, 2006; Juvevičienė, 2007; Stanikūnienė, 2007) atskleidė, kad nors apie besikeičiančią universiteto veiklą nemažai diskutuojama, tačiau moksliniame diskurse lieka neatsakytų klausimų apie dėstytojo inovacinės ir studijų programos tobulinimo veiklų sąsajas; studijų programų koncepcijos kaitą iš mokymo į mokymąsi bei su šiuo procesu susijusią orientaciją. Šiame straipsnyje siekiama atsakyti į klausimus: kaip turi keistis dėstytojo veikla studijų programos kaitos iš mokymo į mokymąsi kontekste; kiek studijų programos tobulinimas, orientuotas į mokymąsi ir sąveikos paradigmą, sąlygoja dėstytojo inovacinę veiklą?

Straipsnio tikslas – pagrįsti ir atskleisti dėstytojo inovacinės veiklos bruožus, tobulinant studijų programas besikeičiančios edukacinės paradigmos kontekste.

Tyrimo uždaviniai:

1. Pagrįsti dėstytojo inovacinės veiklos vietą bendroje dėstytojo veiklos struktūroje.
2. Nustatyti dėstytojo inovacinės veiklos bruožus, tobulinant studijų programas besikeičiančios edukacinės paradigmos kontekste.

Tyrimo metodai. *Duomenų rinkimo metodas* – mokslinės literatūros analizė, dokumentų analizė, *duomenų analizės metodas* – aprašomoji content analizė.

Dėstytojo inovacinės veiklos vieta bendroje dėstytojo veiklų struktūroje

Dėstytojo veikla daugialypė. P. Jucevičienė (2001) pažymi, kad universiteto dėstytojo darbo turinį sudaro *mokslinė, tiriamoji veikla, pedagoginė veikla, metodinis darbas, organizacinė veikla, mokslo žinių visuomenėje sklaida (populiarinimas, eksperto darbas, konsultacinė veikla), kultūrinė veikla, mokymosi veikla*. Savickienė (2006) dėstytojo universitete veiklą suvokia labai plačiai: *tai paskaitos, bendravimas su studentais per paskaitas, seminarus, laboratorinius darbus, studentų individualaus darbo priežiūra, jų tiriamųjų darbų organizavimas, konsultavimas, vertinimas, vadovavimas, studijų dalyko projektavimas, peržiūrėjimas ir tobulinimas, studijų medžiagos rengimas ir tobulinimas, leidinių redagavimas ir recenzavimas*. N. Šedžiuvienė (2005) išskyrė 3 pagrindines dėstytojo veiklas: 1) *mokslinę-dalykinę* (žinių gaminimas – moksliniai tyrimai ir mokslo taikomoji veikla, rezultatų įgyvendinimas juos pritaikant, naujų studijų programų rengimas, naujų mokomųjų dalykų sudarymas, ir mokslinės-metodinės bazės kūrimas); 2) *psichologinę – pedagoginę* (žinių perteikimas – studijų procesas, realizuojamas per formų, metodų, technologijų įvairovę); 3) *kultūrinę – šviečiamąją* (žinių platinimas – atitinkamų edukacinių technologijų sukūrimas, mokymosi priemonių, mokslinių straipsnių rengimas ir publikavimas, viešos paskaitos, dalyvavimas šviečiamąjoje ir taikomojoje veikloje). Ir vis dėlto Savickienės (2006) išskirtos universiteto dėstytojo veiklos yra pagrindinių dėstytojo veiklų – *pedagoginės, mokslinės ir sklaidos* – sudedamosios dalys.

Universiteto dėstytojo **pedagoginė veikla** apima mokymo planų, studijų programų, modulių sudarymą bei realizavimą, paskaitų ir pratybų vedimą,

savarankiško darbo organizavimą, vadovavimą baigiamiesiems studentų darbams, praktikos organizavimą, studentų konsultavimą, vertinimą ir t. t. (Bowden Marton, 1998; Tjeldvoll, 2007). Pedagoginė veikla suprantama ne tik kaip funkcijų atlikimas, bet ji siejama su tobulinimu, atnaujinimu, o šios veiklos betarpiškai siejasi inovacijų paieška, perėmimu, taikymu. N. Šedžiuvienė (2005) pažymi, kad dėstytojų pedagoginė veikla susideda iš dviejų dalių – matomos ir „užslėptos“, nematomos. Nematoma dalis – tai mokymo proceso projektavimas, programų, modulių bei paskaitų rengimas, tuo tarpu matoma veiklos dalis yra informacijos perteikimas, paskaitų ir pratybų vedimas, studentų konsultavimas, komunikavimas ir t. t. Dėstytojo pedagoginė veikla betarpiškai yra susijusi ir su dėstytojo dalykine – pedagogine kompetencija, kuri suprantama kaip geras dėstomo dalyko išmanymas, siekiant kvalifikuotai ir lanksčiai taikyti didaktines sistemas, tinkamas realizuojant masinį aukštąjį mokslą, šiuolaikinius mokymo ir vertinimo metodus, būdus bei priemones, vartojant naujausią informaciją, dėstytojo orientavimasis į mokslo naujoves ir pan. (Ramsden 1996; Tijūnelienė, 1998; cit. Lipinskienė, 2002; Bowden, Marton, 1998; Biggs, 1999; Barnett, 2000; Lipinskienė, 2002; Šiaučiukėnienė, Stankevičienė, 2003; Jucevičienė, 1998, 2007).

I. Milišūnaitė (1998) pažymi, kad **mokslinė veikla** apima žinių kūrimą, kaupimą, taikymą ir platinimą publikacijose, konferencijose, seminaruose, kursuose, renginiuose ir pan. Mokslinė veikla neatšiejama nuo mokslininkų pareigų ir teisių (Barnett, 1990). V. Šveikauskas (2000) akcentuoja, jog mokslinė veikla šiuolaikiniame universitete turi galias tradicijas ir specifiką bei siejama su dėstytojo-mokslininko veikla, sąlygojančia pokyčius studijų programose, o šios gali liudyti tam tikrų tyrimų būtinumą. Mokslinė veikla akivaizdžiai yra susijusi su žinių kūrimu ir sudaro sąlygas dėstomus dalykus nuolat papildyti naujausiomis mokslo ir praktinėmis žiniomis. Aukštųjų mokyklų dėstytojai be pedagoginio darbo turi dalyvauti moksliniuose tyrimuose ir / ar taikomojoje mokslinėje, metodinėje veikloje, rašyti straipsnius ir vadovėlius, knygas, skaityti pranešimus konferencijose, atlikti mokslines ekspertizes. Tijūnelienė (1998, cit. Lipinskienė, 2002) akcentuoja, kad dėstytojui-mokslininkui būtinas platus išsilavinimas, erudicija, noras tobulėti, siekti naujovių, kritiškas požiūris į mokslinę medžiagą kitų mokslų kontekste, gilinimasis į savo dalyko esmę, studentų supažindinimas su savo tyrinėjimų rezultatais.

Sklaida – žinių, gerosios patirties, potencialiai naudingos informacijos skleidimas tarp organizacijos darbuotojų, jų grupių ar padalinių, organizacijų (Havelock, Hamilton, 2004). Sklaida mokslinėje literatūroje suvokiama kaip priemonių, dėl kurių mokslo

žinios tampa žinomos tam tikroms suinteresuotoms visuomenės grupėms, visuma (Hansen, 1999, cit. Havelock, Hamilton, 2004). Dėstytojo sklaidos veikla siejasi su informacijos, žinių platinimu visuomenei, t. y. mokymosi priemonių, mokslinių straipsnių rengimas ir publikavimas, konferencijos, seminarai, viešos paskaitos, dalyvavimas šviečiamojoje ir taikomojoje veikloje. Kyla klausimas, ar dėstytojo inovacinė veikla yra atskira veikla, ar anksčiau minėtų veiklų sudedamoji dalis?

Inovacinės veiklos definicijose inovacinė veikla yra apibrėžiama kaip *procesas* (Moorhead, Griffin, 1990; Janiūnaitė, 1999), kai individas sužino informaciją apie inovaciją, susiformuoja požiūrį į inovaciją, priima sprendimą diegti arba atmesti inovaciją ir ją įdiegia (Rogers, 1996). Akcentuojamas *inovacijos priėmimo sprendimas*. G. T. Lumpkin, G. G. Dess (1996) pabrėžia, kad inovacinė veikla atspindi *naujų idėjų generavimą, inovacijų kūrimą, modifikavimą*, t. y. procesus, kurie gali baigtis naujų paslaugų, metodų, formų atsiradimu. J. Adair (1996), M. Bastić, G. Leskovar-Spacapan (2006) inovacinę veiklą apibūdina kaip *inovacijos kūrimą, įgijimą, įsisavinimą, naujų technologinių procesų, pagerinančių gamybos procesus diegimą*; Likar, Macur, Trunk-Širca (2006) – *naujų produktų, procesų, paslaugų kūrimą, modifikavimą, įsisavinimą, pritaikymą bei realizavimą*; A. Slahova, J. Savvina, M. Cacka, I. Volonte (2007) – *naujų idėjų, produktų, paslaugų, metodų atnaujinimą, generavimą, perėmimą, pritaikymą, įsisavinimą, diegimą bei sklaidą*. J. P. J. Jong, D. N. Hartong (2007), skirtingai nei anksčiau aptartieji mokslininkai, inovacinės veiklos konceptą papildė *veikimo būdais*. Vadinasi, inovacinė veikla gali būti suprantama ne tik kaip inovacijos atnaujinimas, idėjos generavimas, perėmimas, pritaikymas, įsisavinimas, diegimas bei sklaida, bet ir veikimo būdų terpė, t. y. kokiais būdais, kokiais metodais, kokiomis veiklos sudedamosiomis dalimis vykdoma inovacinė veikla technologinėje terpėje. B. Melniko, A. Jakubavičiaus, R. Strazdo (2000) pateikta inovacinės veiklos samprata apibendrina aukščiau pateiktus inovacinės veiklos apibrėžimus, išryškindama, kad inovacinė veikla turi tam tikrą struktūrą, kuri išreiškiama konkrečiomis fazėmis: 1) *naujos idėjos atsiradimą*; 2) *naujovės sukūrimą ir pirminį įdiegimą*; 3) *naujovės panaudojimo metodų paskleidimą*; 4) *naujovės paskirstymą tarp naudotojų ir vartotojų*; 5) *naujovės naudojimą ir vartojimą*; 6) *naujovės senėjimą ir baigtį*.

Apibendrintai galima teigti, kad inovacinę veiklą galima traktuoti kaip kompleksinį procesą, kuris apima visas stadijas nuo idėjos gimimo iki galutinio rezultato. Inovacinės veiklos konceptuose akcentuojami tie patys aspektai, sudedamosios dalys:

kūrimas, perėmimas, diegimas, sklaida, kurie yra tinkami ir socialinėje, ir technologinėje terpėje, tik pastarojoje terpėje inovacinė veikla dar apima gamybos technologinius procesus ir techninius pasikeitimus. Todėl galima išskirti pagrindinius keturis inovacinės veiklos žingsnius, kitaip tariant, sudedamąsias dalis, kurios yra suprantamos kaip tam tikros veiklos: inovacijų kūrimas, perėmimas, diegimas bei sklaida.

Galima teigti, jog universiteto dėstytojo inovacinė veikla – tikslingas, kryptingas, struktūrizuotas veikimas, reikalaujantis daug entuziazmo, motyvacijos, kompetencijos iš dėstytojo, dėstytojui kuriant arba perimant, diegiant ir skleidžiant inovacijas (metodai, formos, mokymosi priemonės ir pan.). Dėstytojų inovacinė veikla gali būti orientuota į procesą, kuris apima inovacijos diegimo etapus: idėjos paiešką, generavimą, inovacijos perėmimą, modifikavimą, kūrimą, diegimą bei sklaidą, arba orientuota į inovacinės veiklos rezultatai bei jo turinį.

Dėstytojo veiklas laikant bendrosios dėstytojo veiklos sistemos sudėtinėmis dalimis, galima teigti, kad jose visose gali vykti inovacinė veikla. Realizuojant pedagoginę veiklą, dėstytojui reikia vis naujų žinių, įgūdžių, gebėjimų – sudaryti modulių programas, įvertinti įgyvendinimo rezultatus, skaičiuoti paskaitas, vesti pratybas, konsultuoti studentus, vadovauti studentų baigiamajam ar savarankiškam darbui, vertinti atgalinį ryšį ir t. t. Inovacinė veikla pedagoginės veiklos kontekste įgalina dėstytoją rasti šiuolaikinių ir kūrybiškų problemų identifikavimo ir sprendimo įgūdžių, ugdymo procese taikyti naujausius mokymo / mokymosi metodus, gebėti konsultuoti studentus, kolegas, su jais konstruktyviai bendradarbiauti ir t. t. Tad dėstytojo pedagoginės veiklos kontekste, dėstytojų inovacinė veikla gali pasireikšti per studijų proceso tobulinimą: 1) mokomųjų dalykų rengimas, jų metodologinės ir metodinės bazės sukūrimas, informacinė pagalba; 2) dalyvavimas rengiant studijoms būtiną mokomąją literatūrą; 3) naujų pedagoginių metodų ir ugdymo technologijų paieškos ir kūrimas; 4) skirtingų vertinimo metodų naudojimas ir pan.; 5) studijų programų ar modulių tobulinimas, atliepiant besimokančiųjų poreikius ir pan. Mokslinė dėstytojo veikla apskritai labai glaudžiai yra susijusi su inovacine veikla, kaip jau anksčiau minėta, mokslinė veikla siejasi su kūrimu, atradimu ir pan. Tad mokslinė veikla dėstytojui leidžia atrasti, išgiltinti į naujausias mokslo ir praktines žinias, vėliau jas pritaikant pedagoginėje veikloje. Dėstytojo sklaidos veikla apima idėjų, inovacijų sklaidą kolegoms, visuomenei, todėl sklaida turi abipusį ryšį su moksline veikla, nes dėstytojas sukurtas mokslo žinias, idėjas, atrastas inovacijas gali platinti moksliniuose šaltiniuose, konferencijose, paskaitose, kursuose, se-

minaruose ir pan.

Apibendrinant galima teigti, kad tiek pedagoginėje, tiek mokslinėje, tiek sklaidos veiklose yra užkoduotas inovacijų kūrimo, diegimo, perėmimo, sklaidos fazės, t. y. visose vyksta ir inovacinė veikla; taip pat pokyčiai vienoje iš pagrindinių dėstytojo veiklų sąlygoja ir inovacinės veiklos poreikį. Kita vertus, inovacinė veikla gali daryti įtaką ir pokyčius dėstytojo pedagoginei, mokslinei ir kitoms veikloms. Taigi, inovacinė veikla yra kitų dėstytojo atliekamų veiklų antstatai; tarp visų veiklų yra tarpusavyje sąsajos.

Dėstytojų inovacinė veikla tobulinant studijų programas besikeičiančios edukacinės paradigmos kontekste

G. Posner (1998); J. White (2004), P. Jucevičienė, B. Simonaitienė (2008) nurodo, kad studijų programa – mokymo / mokymosi planas, apimantis studijų turinio, dėstytojų ir studentų veiklos būdų sistemą, skirtą švietimo institucijos suplanuotoms priemonėms įgyvendinti, kad būtų pasiekti išskelti mokymosi tikslai. R. Laužackas (2003) studijų programą apibūdina kaip visumą tarpusavyje susijusių, vienas nuo kito priklausančių tikslinių, turininių, metodinių ir kitų elementų (programos paskirtis, tikslai, studijų rezultatai, studijų turinys (medžiaga), vertinimo kriterijai ir procedūros, moksliniai, pedagoginiai, metodiniai ir materialieji ištekliai) ir kt. *Taigi, studijų programa suprantama kaip iš anksto sudarytas trumpas, struktūruotas ir logiškas mokymo / mokymosi planas, susidedantis iš tarpusavyje susijusių elementų ir orientuotų į mokymosi tikslus.*

Kintant edukacinei paradigmai, akcentuojamas studijų programos atnaujinimas ir tobulinimas, atitinkantis besimokančiųjų poreikius. Mokymo, sąveikos ir mokymosi paradigmos yra išsamiai analizuotos moksliniuose darbuose (Bowden, Marton, 1998; Biggs, 1999; Barnett, 2000; Longworth, 2000; Ramsden, 2000; Tautkevičienė, 2004; Jucevičienė, 2004, 2006; Šiaučiukėnienė, Stankevičienė, 2006; Stanikūnienė, 2007). *Mokymo* paradigmoje akcentuojamas galutinis mokymo rezultatas, pedagoginis poveikis, žinių perteikimas bei jų įsiminimas. Dėstytojas – pagrindinis informacijos ir žinių šaltinis, valdantis studijų procesą, dėstytojų inovacinė veikla mokymosi paradigmoje gali pasireikšti žinių perteikimo, kontroliavimo metodais. *Sąveikos* paradigma pripažįsta laisvesnį, interaktyvesnį pedagoginį procesą. Mokymo tikslai ir turinys – nesiskiria nuo mokymo paradigmos, tuo tarpu mokymo metodai ir formos išsiplečia: atsiranda diskusija tarp studento ir dėstytojo, aktyvūs mokymo ir mokymosi metodai (Jucevičienė, 2007). Ypač akcentuojama dėstytojo ir studento sąveika, bendradarbiavimas. Dėstytojais, besivadovaujantys sąveikos paradigma, visą dėmesį

sutelkia į studentų veiklą, mokymas nebelaikomas vien pasakojimu ar žinių perteikimu, tai ir studentų užimtumo užtikrinimas, vartojant tam tikras veiksmingas procedūras (Ramsden, 2000).

Žvelgiant per dėstytojų inovacinės veiklos prizmę, skirtingose paradigmos dėstytojų veikla, o taip pat ir inovacinė veikla yra orientuota į tikslus, rezultatus ir pan. Studijų programoje mokymo tikslas orientuojamas ne į konkrečių dalyko žinių perteikimą, bet į studentų gebėjimų savarankiškai veikti, mąstyti, kelti bei spręsti problemas ugdymą (Lipinskienė, 2002). Dėstytojo tikslai mokymosi paradigmoje yra orientuoti į sąlygų mokytis sudarymą, mokymosi aplinkų kūrimą, savaiminio mokymosi skatinimą, aktyvių metodų taikymą, grįžtamojo ryšio palaikymą, studento įtraukimą į mokymosi veiklą, skatinant jų smalsumą, kūrybiškumą, savęs įvertinimą ir pan.; ne tik žinių, bet ir įgūdžių suteikimą – bendravimo, komandinio darbo, problemų sprendimo ir pan. (Barnett, 2000; Ramsden, 2000; Stanikūnienė, 2007). Realizuojant užsibrėžtus tikslus, dėstytojas sąlygoja mokymosi metodų ir formų, priemonių parinkimą, nukreipdamas studentus į savarankišką mokymąsi, mokymosi sąlygų, galimybių sudarymą, mokymosi aplinkų kūrimą. Studijų procese vartojami kūrybiniai mokymo metodai (Jovaiša, 2007), reikalaujantys pačių studentų aktyvumo ir veiklos. Skatinamas studentų probleminis, tiriamasis, savarankiškas mokymasis. Todėl išskyla inovacinės veiklos poreikis, realizuojant studijų procesą mokymosi paradigmoje. Mokymosi paradigmoje kiekvieno dėstytojo uždavinys – surasti kuo efektyvesnių būdų, metodų ir formų, kad studentai bendradarbiautų, kritiškai ir kūrybiškai mąstytų. Universiteto dėstytojas, veikiantis mokymosi paradigmoje, siūlo aktyvaus mokymosi metodus: diskusijas, žaidimus, mokymąsi bendradarbiaujant, problemų sprendimo paieškas, individualius arba grupinius projektus, mokymąsi iš patirties, kūrybą ir t. t. Dėstytojas, be tradicinių mokymo metodų, taiko individualius ir grupinius problemų sprendimo būdus, individualius ar grupinius projektus, mokymąsi iš patirties, individualų tyrinėjimą, savivaldų studentų mokymąsi, kūrybą, darbą su informacijos šaltiniais. Mokymosi paradigmoje mokymosi procesas yra orientuotas į studentą, o ne į dėstytoją. Atsakomybė už mokymosi rezultatus tenka pačiam besimokančiajam, dėstytojas yra tik studijų proceso organizatorius, pagalbinkas, patarėjas (Jucevičienė, 2007; Stanikūnienė, 2007). Šioje paradigmoje daugiau dėmesio kreipiama ne į faktų įsiminimą, bet kritinio mąstymo ugdymą. Studento vaidmuo mokymosi paradigmoje yra aktyvus ir savarankiškas, jam paliekama galimybė tartis dėl mokymosi tikslų, pasirenkant veiklą, nustatant mokymosi vietą, tempą ir pan. Mokymosi paradigma

akcentuoja dėstytojo veiklos daugialypiškumą, nes jis turi gebėti dirbti įvairiose mokymosi aplinkose, skleisti naujas žinias.

R. Laužackas (2005) pabrėžia, kad į studijų programą reikia žiūrėti kaip į nuolat kintančią ir atsinaujinančią sistemą, nes studijų programos sudedamosios dalys (konceptcija, tikslai, metodai formos, vertinimo sistema) yra tarpusavyje glaudžiai susijusios, priklauso viena nuo kitas, o bet kurio jo pasikeitimas vertinamas viso turinio kaitos kontekste. Studijų programos tobulinimas gali būti suprantamas kaip vieno ar kelių studijų programos sudedamųjų dalių (elementų) pakeitimas arba radikalus studijų programos keitimas (Posner, 1998; Marsh, 2004; Jucevičienė, Simonaitienė, 2008). Studijų programa gali būti tobulinama trimis lygmenimis. Tobulinama studijų programos konceptcija, kai kinta studijų programos tikslai, uždaviniai, ugdomi gebėjimai ir kompetencijos, studijų programos turinys, metodai ir formos bei vertinimo sistema. Vadinasi, kad kintant studijų programos konceptcijai, kinta visos studijų programos sudedamosios dalys (elementai). Studijų programa gali būti tobulinama nekeičiant studijų programos konceptcijos, ją galima tobulinti tobulinant tik studijų programos turinį – atskirus modulius, metodus, vertinimo sistemą, kintant studijų programos turiniui, kinta beveik visos studijų programos sudedamosios dalys (elementai). Trečiasis studijų programos tobulinimo variantas yra, kai tobulinami ar kinta studijų programos metodai, tačiau kintant studijų programos metodams vėlgi gali kisti visos studijų programos sudedamosios dalys. Vadinasi, visi trys studijų programos tobulinimo variantai yra tarpusavyje susiję ir sudaro vientisą sistemą: kintant vienam studijų programos elementui, kinta ir kiti studijų programą sudarantys elementai. Reiktų pažymėti ir tai, kad patys studijų programos tobulinimo variantai taip pat yra susiję tarpusavyje ir sudaro nuoseklia, bendrą sistemą – kintant konceptcijai, kinta turinys, metodai. Kintant turiniui, gali kisti tiek metodai, tiek konceptcija, priklausomai nuo studijų programos pakeitimų.

Išanalizavus dėstytojų veiklos aspektus pedagoginėje, mokslinėje ir kitose veiklose (Milišūnaitė, 1998; Bowden Marton, 1998; Savickienė, 2006; Jucevičienė, 2007; Tjeldvoll, 2007), galima teigti, kad dėstytojo inovacinė veikla, tobulinant studijų programas, gali pasireikšti per naujų modulių konstravimą ir koregavimą, tarpdalykinį integravimą, atsižvelgiant į konkrečią studijų programą, kuriai priklauso modulis, per numatytą modulio realizavimo strategiją; modulio pateikimą, lankstų studijų metodų įvairovės taikymą, diferencijuojant ir netgi individualizuojant studijų programą; savarankiško darbo planavimą, užduočių, atitinkančių studijų tikslus, studentų

poreikius, pateikimą; vertinimo metodų taikymą; reikalingos informacinės bazės pateikimą; vadovavimą studentų atliekamiems tyrimams, ypač – veiklos tobulinimo, darbą komandoje bei bendradarbiavimą su kitais studijų programą realizuojančiais dėstytojais, derinant studijų turinį, vertinimo metodus ir užduotis, tvarkaraštį, diskutuoti studentų pasiekimų ir problemų, siekiant integruoto grįžtamojo ryšio iš savo veiklos apie studijų programos, net tik konkretaus modulio, kokybę, tobulinant studijų programos realizavimo procesą. Studijų proceso tobulinimo procesas yra nukreiptas į mokymosi paradigmą.

Tyrimo metodai

Siekiant atskleisti dėstytojo inovacinės veiklos sąsajas su studijų programos tobulinimu, remiamasi ankstesniuose straipsnio skyriuose išskirtais inovacinės veiklos bruožais. Studijų programų analizė buvo atlikta laikantis šių aspektų tobulinant studijų programas: koncepcijos kaita, studijų programos turinys ir metodai.

Kadangi dėstytojo inovacinė veikla tirama studijų programų tobulinimo kontekste, buvo pasirinktos universitetinių studijų programos, kurioms buvo vykdyta SKVC išorinė akreditacija. Ją vykdant buvo parengtos savianalizės; išoriniai ekspertai pateikė savo vertinimą, po to studijų programos buvo tobulinamos ir pateikta patobulintos studijų programos savianalizė. Tyrimui buvo pasirinktos X universiteto Pradinio ir ikimokyklinio ugdymo studijų programa ir Y universiteto Pradinio ugdymo studijų programa; jų savianalizės ir ekspertų vertinimo išvados. Dokumentai buvo analizuojami taikant aprašomąją turinio (content) analizę, kuri leido išskirti studijų programos tobulinimo sritis, jų temas.

Tyrimo rezultatai

X universiteto studijų programoje pakoreguoti studijų programos tikslai ir uždaviniai. Studijų programos tikslas performuluotas į profesinių kompetencijų ugdymą. Studijų programa grindžiama „integralia mokslo, sociokultūrine, edukacine veikla kurti ir plėtoti žinių visuomenę“. Toks studijų programos tikslas yra nukreiptas į mokymosi paradigmą ir studijų programa koreguojama atkreipiant dėmesį edukacinės paradigmos virsmą. Y universiteto studijų programos koncepcija, tikslai ir uždaviniai pakeisti, programa orientuota į kompetencijų ugdymą. 2005 m. savianalizėje akivaizdžiai matosi, kad peržiūrėta programos logika, performuluoti ir į kompetencijų ugdymą nukreipti bakalauro ir magistro studijų tikslai ir uždaviniai, pakoreguota programos struktūra. Pabrėžiama, kad vadovaujasi bendra nauja filosofija, siekiančia pakeisti mokymo kultūrą į

mokymosi kultūrą. Studijų programos tobulinamos orientuojantis į edukacinės paradigmos kaitą, studijų programos koncepcija orientuota į bendrųjų profesinių kompetencijų ugdymą, akcentuojant modernųjį mokymą ir mokymąsi.

Dėstytojo veikla tobulinant studijų programos turinį

X universiteto studijų programa, atsižvelgiant į ekspertų vertinimus, buvo koreguojama ir tobulinama, kad atitiktų besimokančiųjų poreikius ir būtų orientuota į mokymosi paradigmą. Vienas iš dėstytojų inovacinės veiklos turinio aspektų, tobulinant studijų programas, yra **naujų modulių kūrimas ir modulių tobulinimas**, atsižvelgiant į bendrąsias profesines kompetencijas, atliepiant studijų ir mokslo vienovės principą bei rinkos poreikius ir naujas dėstytojų mokslines ir pedagogines kompetencijas (*...sistemiškai atnaujinami studijų programų dalykų moduliai; ...siūlomi nauji studijų dalykai; ...pakoreguotas bendrojo lavinimo ir studijų srities bendrųjų pagrindų dalykų santykis; ...atsisakyta atskirų universitetinių disciplinų dubliavimosi su vidurinės mokyklos dalykais*). Atliepiant gyvenamojo meto ir studentų poreikius, studijų alternatyvų **dalykai tampa privalomaisiais studijų programos dalykais** (*„rengiant mokytoją / auklėtoją, savo turiniu ir ugdymomis kompetencijomis papildantys pagrindinius studijų dalykus ir sudarantys sąlygas naujų edukacinių idėjų sklaidai bei pastoviam, nuolatiniam ryšiui su praktika“*).

Ypač akcentuojamas **modulių integravimas**, tobulinat studijų programas (*...nauji integruoti universitetinio lygio moduliai; ...kai kurie moduliai apjungti integruotu kursu*). Ypač atkreiptas dėmesys į mokomųjų dalykų, o labiausiai dalykų **didaktikų integraciją**. Visos didaktikos dėstomos integruotai su atitinkamu dalyku. Nuolat tobulinti studijų programas, orientuojantis į studentų taikomąjį patyrimą, nustatant optimalų santykį tarp teorinių žinių ir praktinių gebėjimų ugdymo, modulio turinyje **integruojama teorija ir praktika** (*„...atliekami ugdymo(si) praktikos tyrimai, orientuojami į šiuolaikinio integruoto bei kritinio studentų edukacinio mąstymo ugdymą, identifikuojant ir sprendžiant problemas*).

Studijų programoje iš esmės pakeista **pedagoginės praktikos koncepcija** (*...parengta Pedagoginės praktikos koncepcija, iš esmės keičianti nuostatą į praktiką, jos turinį, formas; ...praktika tampa integracine visų teorinių ir praktinių studijų ašimi ir padeda sistemai plėtoti studentų, būsimų specialistų praktines kompetencijas*). Plėtojant ir daugiau dėmesio skiriant studentų praktikai, prailgintas ir praktikos laikas (*...iki 20 kreditų padidintas prakti-*

kai skiriamas laikas).

Abiejų studijų programose, atliepiančioms besimokančiųjų poreikius, edukacinės paradigmos kaitą, atsirado **studijų programos su specializacijomis** (...bazinis pradinis ugdymas derinamas su kitomis, papildomomis studijomis (lygiagrečiųjų studijų programos) arba pastaruoju metu pereita prie naujos koncepcijos – edukologija su specializacijomis (nuosekliųjų studijų programos; ...programa papildyta, įvedant ankstyvojo užsienio (anglų) ir ikimokyklinio ugdymo specializacijas).

Y universiteto Pradinio ugdymo programa, atsižvelgus į 2003 metų ekspertų įvertinimą, buvo patobulinta ...iš naujo apsvaistinta programos logika, didesnis dėmesys skiriamas siauresniems, bet konkrečioms uždavinims siekiant bendrų tikslų, ...įvesti specialieji studijų dalykai; ...bakaluro studijų programą papildė edukologijos pagrindus gilinantys ir naujas sritis magistro studijoms atveriantys dalykai, dalykai sukurti nuoseklaus tyrimo kompetencijų ugdymui, ...sukurtas mokslinių tyrimų metodologijos modulis. Dėstytojų inovacinė veikla taip pat pasireiškia **naujų modulių kūrimu ir realizavimu**.

Studijų programoje intensyviai buvo **tobulinamas modulių turinys** (...sustiprintas pedagoginio tyrimo blokas; ...sustiprinti bakaluro studijų programos pagrindų (edukologijos) bei tyrimų modulių blokai; vietoje anksčiau buvusių Pradinio ugdymo didaktikų baigiamųjų egzaminų įvestas privalomas Baigiamojo darbo rašymas ir gynimas. Vienas iš svarbių aspektų magistratūros studijose **išplėsta magistro darbo apimtis** (...kadangi magistro darbas laikomas svarbiausiu antrosios pakopos studijų rezultatu, išplėsta jo apimtis ir sugriežtinti reikalavimai tiek teorinio, tiek praktinio turinio požiūriu).

Padidinta pedagoginės praktikos apimtis bakaluro studijoje, o atsižvelgiant į tarptautinių ekspertų komentarus (2003 m.), magistratūros programoje buvo nuspręsta atsisakyti praktikos mokykloje, nes visi magistro studijų studentai dirba mokytojais. Bakalaurų studijų programoje **pedagoginė praktika** skirta bendrosios ir specialiosios pedagoginės kompetencijos ugdymui, ji organiškai susijusi ir su bendru pedagoginiu pasirengimu, ir su pasirengimu mokytį pradinėse klasėse (...kinta ir praktikoje atliekamų studento vaidmenų santykis, nes savarankiškos veiklos lyginamasis svoris didėja nuo stebėtojo ir asistento iki savarankiškai dirbančio bei savo veiklą reflektuojančio mokytojo; ...pedagoginių praktikų turinys integruojamas su kitų modulių (psichologijos, pedagogikos, pedagoginių tyrimų, dalykų didaktikos) turiniu; ...kiekvienas praktinis modulis yra tiesiogiai siejamas su konkrečiomis teorinėmis studijomis; ...padidinta praktikos apimtis).

Pertvarkomi programos teorinių ir praktinių

dalykų tarpusavio ryšiai. Specialiosios pedagoginės kompetencijos dalykai tinkamai suformuoti, remiantis pradinės mokyklos dalykais, ir apimantys su dalyku susijusias žinias bei didaktiką. Bandoma **integruoti teoriją ir praktiką, didaktiką ir pagrindines žinias, įgytas pirmaisiais metais** (...teorijos ir praktikos santykį, teorinių ir praktinių klausimų integracijos apimtį ir gylį dėstytojas renkasi pats).

Studijų programos pritaikytos **konkrečiai grupei** (jos adaptuotos tautinių mažumų (rusų, lenkų) pradinė mokyklų mokytojų rengimui).

Studijų programų analizė parodė, kad dėstytojų inovacinė veikla, tobulinant studijų programas, pasireiškia individualiai, jis tobulina ir realizuoja savo modulį, pritaiko kiekvienai besimokančiųjų grupei. Kita vertus, studijų programos turinys tobulinimas dėstytojams bendradarbiaujant: moduliai integruojami, pertvarkomi dalykų tarpusavio ryšiai, pakeista pedagoginės praktikos koncepcija, studijų programa pritaikoma konkrečiai grupei ir pan.

Dėstytojo inovacinė veikla studijų programų metodų tobulinimo aspektu

Analizuojant universiteto dėstytojo inovacinės veiklos turinį, tobulinant studijų programos realizavimo metodus, X universitete studijų programų metodai inovacinės veiklos turinio kontekste atsiskleidžia per **vertinimo sistemą** (...diegiama reflektyvumo grįsta vertinimo sistema; pradedami akcentuoti **nauji veiklos, mokymosi metodai** (...įvedami savianalizės ir savo veiklos vertinimo aspektai; ...atliekamos individualios ar grupinės užduotys, studentams leidžiama patiems vertinti savo ir kolegų žinias, gebėjimus); **savarankiško darbo kaita** (...realizuojama studentų pedagoginės patirties refleksija). Pradėtos organizuoti **modernios studijos, taikant nuotolinį mokymąsi**, laiduojant besimokantiems darbo ir mokymo(si) dermę, regiono dirbantiesiems sudarant reikiamas sąlygas įgyti aukštesnę kvalifikaciją.

Y universiteto studijų programose tobulinant studijų programų metodus dėstytojų inovacinės veiklos turinio kryptys: daug dėmesio skiriamas **savarankiškam mokymuisi** (...atliekami informacijos tyrimai IKT pagalba, kurie yra skirti skatinti kritinį požiūrį į dabartinę vaikų ugdymo padėtį; ...ieškoma naujų ugdymo idėjų bei novatoriškų technologijų). Mokymosi metodus papildė platesnis **informacinių technologijų taikymas renkantis medžiagą** ir išsamnis edukologijos problemų konteksto, reikalingo analizuojant ir interpretuojant problemas, ieškojimas. Kontaktinių valandų skaičius buvo sumažintas, o **savarankiško mokymosi valandų padaugėjo** (...savarankiško darbo apimtis kasmet didinama; auditorinio ir savarankiško darbo santykis iš kurso į kursą kinta); **sujungiamos kontaktinės valandos**

ir savarankiškas darbas (...*Atsirado individualūs kelių studentų susitikimai su dėstytoju paskirtomis valandomis; ...mokymosi spragos aptariamoms ir panaikinamos, rengiamos individualios konsultacijos.*

Magistro darbas – svarbiausias antrosios pakopos studijų rezultatas, todėl **išplėsta jo apimtis ir sugriežtinti reikalavimai tiek teoriniu, tiek praktiniu požiūriu, magistro tezės orientuojamos į platesnius grupinius mokslinius tyrimus.**

Bakalauro studijų pedagoginė praktika papildoma pedagoginiai seminarai, studentų konferencijos, renginiai vidurinėse mokyklose ir universitetuose, padedantys įtvirtinti teorines ir praktines.

Studijų programose mokymo / mokymosi metodai orientuojami į savarankiško darbo studijas. Remiantis D. Lapinskiene (2002); P. Jucevičiene (2007), mokymosi paradigma, mokymo tikslas orientuojamas ne į konkrečių dalyko žinių perteikimą, bet į studentų gebėjimų savarankiškai veikti, mąstyti, kelti bei spręsti problemas ugdymą. Vadinasi, tobulinant studijų programas akcentuojama mokymosi paradigma, nes metodai yra nukreipti į studentų mokymąsi per savarankiškas studijas, įvestos reflektyvios veiklos užduotys, veiklos savianalizė ir pan.

Dėstytojo inovacinės veiklos studijų programų tobulinimo kontekste sąlygos

Atlikus studijų programų analizę, galima teigti, kad universitetuose, tobulinant studijų programas, kartu skatinama ir dėstytojų inovacinė veikla. **Sustiprintas bendradarbiavimas** (...*pastaruoju metu vis dažniau atliekami bendri edukaciniai tyrimai su kitų universitetų mokslininkais; ...aktyviai bendradarbiaujama su kitomis aukštosiomis mokyklomis, tobulinant studijų programų turinį, keliant dėstytojų, studentų kvalifikaciją ir pan.; ...sudaromos nuolatinio bendradarbiavimo sutartys su ikimokyklinio ugdymo įstaigomis ir mokyklomis; ...išplėtoti išoriniai ryšiai leidžia įtraukti esamus ir potencialius darbdavius į studijų programų rengimą ir tobulinimą; ...plėtoja įvairiapusių ryšius su darbdaviais: tai įgalina dalintis idėjomis, nuomonėmis, kartu spręsti pedagogų rengimo problemas, bendradarbiauti studentams atliekant pedagoginę praktiką, organizuoja konferencijas, numatyti tolesnes bendradarbiavimo perspektyvas; ...stažuotės ir paskaitų skaitymas Lietuvos ir / ar užsienio šalių aukštosiose mokyklose; ...glaudžiai bendradarbiaujama su bazinių pradinų mokyklų vadovais, kuriuos stengiamasi įtraukti į pradinų klasių mokytojų rengimą). Vykstantys tarptautiniai **dėstytojų ir studentų mainai**, kurie teikia galimybių tobulinti dėstomų modulių programas, diegti naujus mokymo metodus. **Sustiprinta sisteminių kontaktų paieška** (...*užmegzti nuolatiniai ryšiai kitomis šalies ir užsienio aukštosiomis mokyklomis).**

Aptinkamas komandinis darbas rengiant, tobulinant studijų programas ar pavienius modulius (...*komandinis atskirų studijų programų modulių rengimas, modulio dėstymas, individualus lankymasis kolegų vedamuose užsiėmimuose, dalijimasis sukaupta patirtimi; ...pasidalinama patirtimi iš stažuotėlių, seminarų ir konferencijų; ...atvirų paskaitų ir kitų užsiėmimų vedimas, savianalizė ir aptarimas grupėse).*

Studijų programų analizė atskleidė, kad dėstytojams sudarytos organizacinės sąlygos plėtoti inovacinę veiklą, tobulinant studijų programas: sustiprintas bendradarbiavimas, sisteminių kontaktų paieška, inicijuotas komandinis darbas, vykdomi tarptautiniai dėstytojų ir studentų mainai.

Išvados

1. Dėstytojo pedagoginėje, mokslinėje, sklaidos veiklose yra užkoduotas inovacijų kūrimo, diegimo, perėmimo, sklaidos fazės, t. y. visose jose vyksta ir inovacinė veikla; taip pat pokyčiai vienoje iš pagrindinių dėstytojo veiklų sąlygoja ir inovacinės veiklos poreikį. Kita vertus, inovacinė veikla gali daryti įtaką ir pokyčių dėstytojo pedagoginei, mokslinei ir kitai veiklai. Taigi, inovacinė veikla yra kitų dėstytojo atliekamų veiklų antstatai; tarp visų veiklų yra tarpusavio sąsajos. Universiteto dėstytojo inovacinė veikla – tikslingas, kryptingas, struktūrizuotas veikimas, reikalaujantis daug entuziazmo, motyvacijos, kompetencijos iš dėstytojo, dėstytojui kuriant arba perimant, diegiant ir skleidžiant inovacijas (metodai, formos, mokymosi priemonės ir pan.). Dėstytojų inovacinė veikla gali būti orientuota į procesą, kuris apima inovacijos diegimo etapus: idėjos paiešką, generavimą, inovacijos perėmimą, modifikavimą, kūrimą diegimą bei sklaidą, arba orientuota į inovacinės veiklos rezultatai bei jo turinį.
2. Mokymo paradigmoje akcentuojamas žinių perteikimas, dėstytojo inovacinė veikla, tobulinant studijų programas, yra susijusi su mokymo turinio, žinių perteikimu, studentų vertinimo ir kontroliavimo metodais. Sąveikos paradigmoje praplečia mokymo metodai ir formos; atsiranda diskusija tarp studento ir dėstytojo, vartojami aktyvūs mokymo ir mokymosi metodai. akcentuojamas mokymuisi sąlygų sudarymas, nukreiptas į savarankišką mokymąsi. Dėstytojų inovacinė veikla, tobulinant studijų programas, gali pasireikšti per naujų modulių konstravimą ir koregavimą, tarpdalykinį integravimą, modulio pateikimą, lankstų studijų metodų įvairovės taikymą, diferencijuojant ir netgi individualizuojant studijų programą; savarankiško darbo planavimą, užduotėlių, atitinkančių studijų tikslus, studentų poreikius, pateikimą; vertinimo metodų taikymą;

vadovavimą studentų atliekamiems tyrimams, ypač – veiklos tobulinimo, darbą komandoje bei bendradarbiavimą su kitais studijų programą realizuojančiais dėstytojais, derinant studijų turinį, vertinimo metodus ir užduotis.

3. Tobulinant studijų programas, išryškėjo universiteto dėstytojų inovacinė veikla šiais studijų programos aspektais: tobulinant studijų programos turinį ir studijų programos metodus. Tobulinant studijų programos turinį išryškėjo dėstytojo inovacinės veiklos: naujų modulių kūrimas ir tobulinimas, modulių integravimas, pedagoginės praktikos kaita, baigiamojo darbo rengimo kaita. Tobulinant studijų programos metodus, inovacinė veikla pasireiškė vertinimo sistemos diegimu, naujų ir inovatyvių mokymosi metodų naudojimu, metodų siejimu su IKT, savarankiško darbo kaita. Tobulinant studijų programą, nors šis procesas inicijuotas „iš viršaus“, dėstytojams sudaromos sąlygos plėtoti inovacinę veiklą ir ateityje: sustiprintas bendradarbiavimas, inicijuotas komandinis darbas tobulinant studijų programas, sustiprinta kontaktų paieška, plėtojama mokslinė ir sklaidos veiklos. Tirtų studijų programų tobulinimas orientuojamas į mokymosi paradigmą. Akcentuojama mokymosi kultūra, nuo mokymo pereinama prie mokymosi, todėl keičiasi dėstytojo darbo veiklos metodai, skatinamas studentų savarankiškas mokymasis, tačiau akivaizdu, kad daug aspektų realizuojant studijų programą vyksta sąveikos paradigmoje, nes akivaizdžiai akcentuojamas ir žinių perteikimas. Nors tirtų studijų programų tobulinimas remiasi programos koncepcija, turi būti orientuota į mokymosi paradigmą, tačiau dėstytojo inovacinės veiklos bruožai leidžia teigti, jog studijų programos iš esmės orientuotos į sąveikos, bei atskirais atvejais, į mokymosi paradigmą.

Literatūra

1. Burkštaitienė N., Teresevičienė M., 2004, Innovative learning and assessment in higher education. *Tiltai*. No. 19. P. 31–38.
2. Janišūnaitė B., 1999, Edukacinių novacijų diegimo tyrimo modelio pagrindimas. *Socialiniai mokslai*. Nr. 4 (21). Kaunas: Technologija.
3. Jovaiša L., 2007, *Enciklopedinis edukologijos žodynas*. Vilnius: Gimtasis žodis.
4. Jucevičienė P., 1998, Reikalavimai aukštosios mokyklos dėstytojams ir jų veiklos galimybės: Europos šalių ir Lietuvos palyginamoji analizė. Lietuvos mokslas ir pramonė. *Aukštojo mokslo sistemos ir didaktika: konferencijos medžiaga*. T. 1. Kaunas: Technologija. P. 85–94.
5. Jucevičienė P., 2006, Teaching in higher education: teacher as learning. *Socialiniai mokslai*. Nr. 3 (53).

6. Jucevičienė P., 2007, *Besimokantis miestas*. Kaunas: Technologija.
7. Jucevičienė P., Simonaitienė B., 2008, *Tarpdalykinės magistratūros programa ir jos įgyvendinimo modelis, adaptuotas darnaus vystymosi programai*. Kaunas: UAB „Biznio mašinų kompanija“.
8. Laužackas R., 2003, *Theory and methods of curriculum design short curriculum*. Kaunas: VDU.
9. Laužackas R., 2005, *Profesinio rengimo metodologija*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
10. Lapinskienė D., 2002, Edukacinė studentą įgalinanti studijuoti aplinka. *Daktaro disertacija*. Kaunas: Technologija.
11. Melnikas B., Jakubavičius A., Strazdas R., 2000, *Inovacijos: verslas, vadyba, konsultavimas*. Vilnius: Lietuvos inovacijų centras.
12. Milišūnaitė I., 1998, Mokslininkų ugdymas doktorantūros studijose: pasaulinės tendencijos ir jų atspindys Lietuvos aukštajame moksle. *Daktaro disertacija*. Kaunas: Technologija.
13. Ramsden P., 2000, *Kaip mokyti aukštojoje mokykloje*. Vilnius: Aidai.
14. Stanikūnienė B., 2007, Aukštosios mokyklos dėstytojo edukacinės kompetencijos ir mokymosi aplikų santykis. *Daktaro disertacija*. Kaunas: Technologija.
15. Šedžiuvienė N., 2005, Kolegijų dėstytojų pedagoginės veiklos vertinimo sistemos sudarymas (principai ir kryptys). *Pedagogika*. Nr. 76. Vilnius. P. 33–38.
16. Šiaučiukėnienė L., Visockienė O., Talijūnienė, P., 2006, *Šiuolaikinės didaktikos pagrindai*. Kaunas: Technologija.
17. Šidlauskienė V., 2006, Švietimo kaitos mikrokontekstas: pedagogų prisitaikymas ir pasipriešinimas. *Acta Paedagogica Vilnensia*. Nr. 17. P. 132–139.
18. Šveikauskas V., 2000, Tradicinių ir modernių aukštojo mokslo bruožų sąveika realizuojant visuomenės sveikatos bakalauro studijų sistemą. *Daktaro disertacija*. Kaunas: Technologija.
19. Tautkevičienė G., 2004, Studentų mokymosi aplinkų susiformavimui iš universiteto bibliotekos edukacinės aplinkos įtaką darantys veiksniai. *Daktaro disertacija*. Kaunas: Technologija.
20. Adair J., 1996, *Effective innovation. How to stay ahead of the competition*. Macmillan.
21. Barnett R., 1990, *The Idea of Higher Education*. Buckingham: SRNE and Open University Press.
22. Barnett R., 2000, *Realizing the University in an age of supercomplexity*. Buckingham: SRNE and Open University Press.
23. Bastic M., Leskovar-Spacapan G., 2006, What do transition organizations lack to be innovative? *Kybernetes*. Vol. 35. No. 7/8. P. 36–45.
24. Biggs J., 1999, *Teaching for quality learning at university*. Suffolk: St. Edmundsbury Press.
25. Bowden J., Marton F., 1998, *The University of Learning*. London: Kogan Page.
26. Davis M., 2003, Barriers to reflective practice: the changing nature of higher education. *Active learning in higher education*. London: Thousand Oaks, CA and New Delhi. Vol. 4(3). P. 243–255.

27. Havelock R., Hamilton J. L., 2004, Guiding Change in Special Education. *How to Help Schools With New Ideas and Practices*. Corwin Press.
28. Jong J. P. J., Hartong D. N., 2007, *How leaders influence employees' innovative behaviour*. *European Journal of Innovation Management*. Vol. 10. No. 1. P. 78–85.
29. Knapper Ch. K., Cropley A. J., 2000. *Lifelong Learning in Higher Education*. 3rd ed. London: Kogan.
30. Likar, Macur, Trunk-Širca, 2006, Systemic approach for innovative education process. *Kybernetes*. Vol. 35 No. 7/8. P. 1071–1086
31. Longworth N., 2000, *Making Lifelong Learning Work: Learning Cities for a Learning Century*. London: Kogan Page Ltd.
32. Lumpkin G. T., Dess G. G., 1996, Clarifying the entrepreneurial orientation construct and linking it to performance. *Academy of Management Review*. Vol. 21. No. 1. P. 135–72.
33. Marsh C., 2004, *Key concepts for understanding curriculum*. London and New York: Routledge Falmer.
34. Mioduser D., Nachmias R., Tubin D., Forkosh-Baruch A., 2003, Anglysis Schema for the Study of Domains and Levels of Pedagogical Innovation in Schools Using ICT. *Pedagogical Innovations Using Technology. Education and Informatikon Technologies*. Nr. 8(1). P. 23–36.
35. Moorhead G., Griffin R. W., 1990, *Organizational behavior. Managing people and organizations*. Boston, Toronto: Houghton Mifflin Company.
36. Posner G., 1998, Models in curriculum planing. In Beyer L.E. and Apple M.W. (eds), *The curriculum: Problems, Politics and Possibilities*. 2nd edn, Albany, State University of New York Press.
37. Rogers E. M., 1995, *The Diffusion of Innovations*. New York: The Free Press.
38. Slahova A., Savvina J., Cacka M., Volonte I., 2007, Creative activity in conception of sustainable development education. *International Journal of Sustainability in Higher Eduvation*. Vol. 8. No. 2.
39. Tjeldvoll A., 2007, Globalization, the ICT-Revolution and Teaching Professionalism in Mass Higher Education. *Key to University Quality Assurance: Faculty / Staff Development in the Global Context*. Fujian Education Press.
40. White J., 2004, *Rethinking the School Curriculum. Values, Aims and Purposes*. Routledge Falmer: Taylor and Francis group.

FEATURES OF A UNIVERSITY TEACHER'S INNOVATIVE ACTIVITY WHEN IMPROVING STUDY PROGRAMMES: CONTEXT OF CHANGING PARADIGM OF EDUCATION

Jezerskytė Edita, Janiūnaitė Brigita

Summary

The features of a university teacher's innovative activity when improving study programmes are analyzed in the article. The scientific problem concentrates on the links between the teacher's innovative activity and study programme improvement activity, on the transition of the conception of study programmes from teaching to learning as well as on the orientation-based programme related to this process. In this article it is sought to answer the following questions: *how should the teacher's activity change in the context of the transition of the study programme from teaching to learning; to what extent the study programme improvement oriented towards the paradigm of learning and interaction conditioned teacher's innovative activity?*

The teacher's activity in the general structure of activities as well as the conception of the teacher's innovative activity are analysed in the first part of the article. The teacher's innovative activity when improving study programmes is substantiated in the second part of the article. The methodology of the research is presented in the third part, and the teacher's innovative activity when improving study programmes is analyzed in the fourth part of the article.

In the teacher's pedagogical, scientific and dissemination activities, the stages of innovation creation, implementation, interception and dispersion are encoded i.e. innovative activity also takes place in all these stages; moreover, changes in one of the main activities of a teacher condition the need for innovative activity. On the other hand, innovative activity may also influence changes in the teacher's pedagogical, scientific and other activities. Therefore, innovative activity is the basis of all other activities performed by the teacher, and interrelations exist among all activities.

When improving study programmes, the components of study programme were changing, the conception of the study programme is directed at the development of competencies, learning culture and the change of the conception of the study programme have caused the alternation of other elements of the study programme; as a result, content, methods and evaluation system of the study programme have been improved.

Research methods. *Data collection method* – analysis of scientific literature, analysis of documents, *data analysis method* – the descriptive content analysis.

Keywords: innovations, teacher's innovative activity, improvement of study programmes.

DĖSTYTOJO INOVACINĖS VEIKLOS BRUOŽAI TOBULINANT STUDIJŲ PROGRAMAS: BESIKEIČIANČIOS EDUKACINĖS PARADIGMOS KONTEKSTAS

Jezerskytė Edita, Janiūnaitė Brigita

Santrauka

Straipsnyje analizuojami universiteto dėstytojo inovacinės veiklos bruožai tobulinant studijų programas. Mokslinė problema koncentruojama į dėstytojo inovacinės ir studijų programos tobulinimo veiklų sąsajas; studijų programų koncepcijos kaitą iš mokymo į mokymąsi bei su šiuo procesu susijusia orientacija grįstą programą. Šiame straipsnyje siekiama atsakyti į klausimus: *kaip turi kisti dėstytojo veikla studijų programos kaitos iš mokymo į mokymąsi kontekste; kiek studijų programos tobulinimas, orientuotas į mokymąsi ir sąveikos paradigmą, sąlygojo dėstytojo inovacinę veiklą?*

Pirmojoje straipsnio dalyje analizuojama dėstytojo veikla bendroje veiklų struktūroje bei dėstytojo inovacinės veiklos samprata. Antroje straipsnio dalyje pagrindžiama dėstytojo inovacinė veikla tobulinant studijų programas, trečiojoje dalyje pristatoma tyrimo metodologija, ketvirtojoje dalyje analizuojama dėstytojo inovacinė veikla tobulinant studijų programas.

Dėstytojo pedagoginėje, mokslinėje, sklaidos veiklose yra užkoduotas inovacijų kūrimo, diegimo, perėmimo, sklaidos fazės, t. y. jose vyksta ir inovacinė veikla; taip pat pokyčiai vienoje iš pagrindinių dėstytojo veiklų sąlygoja ir inovacinės veiklos poreikį. Kita vertus, inovacinė veikla gali daryti įtaką dėstytojo pedagoginei, mokslinei ir kitai veiklai. Taigi inovacinė veikla yra kitų dėstytojo atliekamų veiklų antstatas; tarp visų veiklų yra tarpusavio sąsajos.

Tobulinant studijų programas kito studijų programos sudedamosios dalys, studijų programos koncepcija nukreipta į kompetencijų ugdymą, mokymąsi kultūrą, studijų programos koncepcijos kaita iššaukė ir kitų studijų programos elementų kaitą, todėl buvo tobulinamas ir studijų programos turinys, metodai, vertinimo sistema.

Tyrimo metodai. *Duomenų rinkimo metodas* – mokslinės literatūros analizė, dokumentų analizė, *duomenų analizės metodas* – aprašomoji turinio (content) analizė.

Prasminiai žodžiai: inovacijos, dėstytojo inovacinė veikla, studijų programų tobulinimas.

Įteikta 2009-03-02